

ного шага.

Третье слагаемое формулы (8) $N_{пкj} \cdot K_j \cdot t_0$ – дополнительная прибыль за счет помещения инвестиций в другие объекты предпринимательской деятельности, где $t_0 = T_n - T_p$.

С помощью разработанного комплекса критериев и предложенного дисконтированного подхода можно осуществить эффективное распределение потоков денег и выбрать альтернативный вариант при разработке инвестиционного строительного проекта.

1. СН-423-71. Инструкция по определению экономической эффективности капитальных вложений в строительстве. – М.: Стройиздат, 1971. – 41 с.

2. Шапиро В. Д. и др. Управление проектами. – СПб.: Два-Три, 1996.

Получено 14.06.2002

УДК 336.11

Г. М. АЗАРЕНКОВА, канд. экон. наук

Українська академія банківської справи НБУ, Харківська філія

ФІНАНСОВА КРИЗА ЯК ПРОЯВ НЕЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ ПОТОКАМИ

Висунута гіпотеза, що як головний чинник виникнення фінансової кризи виступає неефективне управління фінансовими потоками. Визначена послідовність розвитку кризових явищ. Введено в розгляд інтегративне урегулювання фінансових потоків.

Головні причини найбільш руйнівних криз кінця ХХ – початку ХХІ ст., що відбувалися в економічних системах різних країн, полягали у фінансовій сфері. Так, на початку 90-х років ХХ ст. була дефляція в США, викликана заборгованістю; потім пішла криза європейської валютної системи у 1992-1993 рр.; услід за нею у 1994-1995 рр. вибухнула криза в Мексиці; у 1997-1998 рр. сталася фінансова криза у Східній Азії та деяких країнах СНД; у 2001-2002 рр. – криза в Аргентині, що є найбільшим в історії світової валютно-фінансової системи дефолтом [2, 3, 5]. З цього видно, що фінансові кризи охоплювали як розвинуті країни, так і ті, що розвиваються. Взаємозв'язок багатьох криз з фінансовою сферою обумовлений передусім особливим значенням фінансів, а саме тим, що вони зв'язані з формуванням, розподілом і використанням централізованих і децентралізованих фондів коштів (держави, підприємств, організацій та інших суб'єктів господарювання) з метою виконання функцій і завдань як держави, так і забезпечення умов розширеного відтворення.

Особливо зростає роль фінансових відносин у трансформаційних системах, насамперед у тих, де відбувається перехід від адміністрати-

вно-командної до ринкової економіки. Це обумовлено, з одного боку, необхідністю перебудови неефективного механізму фінансового ринку адміністративно-командної економіки, а з другого – тим, що економіка трансформаційного періоду найбільш чутлива до змін світової господарської і фінансової кон'юнктури. Крім того, в більшості випадків внутрішній розвиток країн, економіка яких відчуває суттєві ринкові перетворення, залежить від:

іноземного капіталу. При цьому істотною є та обставина, що для ринків, які розвиваються, характерні набагато більш різкі амплітуди коливань припливу й відтоку іноземного капіталу, тобто завдання підвищення ефективності управління фінансовим потоками є найбільш актуальним;

змін світових товарних цін, процентних ставок і курсів основних валют;

ступеня освоєння досягнень світового науково-технічного прогресу.

Більше того, у перехідній економіці, як свідчить досвід економічних реформ в Україні, однією з причин нагромадження "поганих" банківських боргів є неповнота фінансових ринків і, зокрема, практична відсутність розвинутого ринку цінних паперів. Одночасно повільний розвиток ринків цінних паперів призводить до того, що іноземні капітали надходять, як правило, у формі не прямих інвестицій, а позик, наданих місцевим банкам, що обмежує можливості дієвого управління фінансовими ресурсами. Іншою проблемою функціонування ринку цінних паперів у перехідній економіці є відсутність своєчасної і точної інформації при оцінці рейтингу кредитоздатності, що звужує можливості використання більш розгорнутого інструментарію управління фінансовими потоками.

Фінансові кризи є однією з перешкод на шляху досягнення стабільного й швидкого зростання економіки, що й обумовлює необхідність їх дослідження навіть після того, як пройшов певний час. Важливість розгляду цього питання обумовлена також тим, що в міру розширення фінансових ринків і поглиблення інтеграції збитки для світової економіки стають усе більш відчутними [2, 6]. Це викликано тим, що світ починає перетворюватися в єдиний ринок. Насамперед це виявляється у значному розширенні міжнародних фінансових ринків і помітному зростанні обсягів угод на валютному ринку і ринках капіталу. Стимулюють збільшення потоків міжнародного капіталу також прогрес в інформаційних і телекомунікаційних технологіях, лібералізація різноманітних (не тільки фінансових) ринків, розробка нових фінансових інструментів впливу на рух фінансових ресурсів і капіта-

лу.

Незважаючи на те, що міжнародне співтовариство накопичило чималий досвід розв'язання кризових проблем, щоб зрозуміти причину цих явищ і належним чином нормалізувати ситуацію, перш за все необхідно розглянути фактори, що їх спричиняють. Серед цих факторів більшість дослідників виділяють [1, 3, 5]: зростання процентних ставок; падіння курсів на ринку акцій; непередбачене падіння рівня цін; банківську паніку; зростання невизначеності.

Разом з цим фінансові кризи незмінно виникають і при різкому зниженні темпів зростання промислового виробництва або прямого падіння абсолютних масштабів виробництва [4].

Події на міжнародних фінансових ринках по-різному оцінюються аналітиками. Наприклад, одні бачать у потрясіннях, що почалися в жовтні 1997 р., різновид кризи ліквідності [6, с. 78–81]; інші виявляють у фінансових кризах ознаки структурних проблем, які нагромадилися у світовій економіці [6, с. 25–29].

В основі перелічених вище факторів, на думку Ф.С.Мишкіна, лежать невирішені проблеми несприятливого вибору й морального ризику на фінансових ринках [5, с. 231–232].

Поряд з цим підґрунтям заходів подолання кризових явищ, як правило, є припущення про безпомилковість дії ринкових сил. Але увесь досвід розвитку світової фінансової системи й часто повторювані фінансові кризи підтверджують існування причин нестабільності саме у фінансовій сфері. Тому якраз сталість, з якою світову економіку переслідує фінансова нестабільність, наводить на думку про існування певних причин виникнення криз у системі фінансів. Одна з таких причин обумовлена можливістю переміщення великого обсягу фінансових ресурсів і капіталу за короткий термін. Так, в останньому десятиріччі ХХ ст. середньозважений щоденний обсяг валютних операцій перевищував 1 трлн. дол., що в 50 разів більше обсягу всієї міжнародної торгівлі і складає 80% усіх міжнародних валютних резервів. Поряд з цим на початку 70-х років ці показники були приблизно в 10 разів нижче [6]. Посиллює імовірність виникнення фінансових криз і різке переміщення короткострокового та інвестиційного капіталу, що вже прямо пов'язано з управлінням фінансовими потоками, під якими в загальному випадку слід розуміти рух фінансових ресурсів. Наприклад, щоденний відплив коштів з банківських депозитних рахунків наприкінці листопада 2001 р. в Аргентині становив близько 700 млн. дол. [2]. Поряд з цим чисті кредити іноземних банків в економіку Росії і Південної Кореї у 1996 р. склали 55,7 млрд. дол., а вже у 1997 р. було відкликано 26,9 млрд. дол., у 1998 р. – 19,8 млрд. дол. [6]. Одночасно

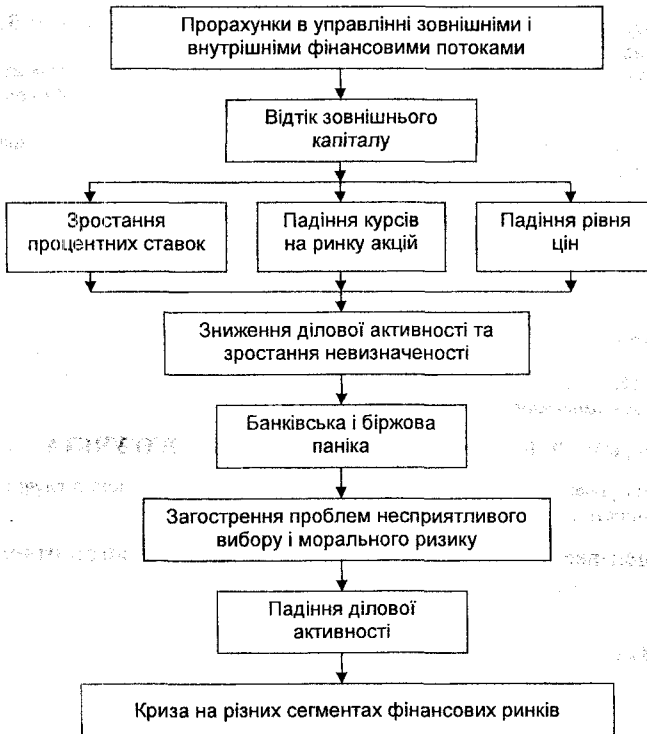
приплив портфельних інвестицій у ці країни змінився скиданням їхніх цінних паперів, що призвело до катастрофи місцевих фондових бірж.

Отже, масштабність і непередбаченість переміщення фінансових ресурсів та капіталу в сьогоднішньому світі такі, що високі макроекономічні показники, як, наприклад, низька інфляція та актив баланс по поточних операціях, або невисокі зовнішня заборгованість і платежі по обслуговуванню боргу не можуть бути гарантією захисту від фінансової кризи. Інакше кажучи, потрібні нові підходи до вирішення проблем, обумовлених фінансовими кризами. Напрямок цих підходів є покращення методів управління фінансовими потоками, бо саме неефективність цього управління й обумовлює виникнення фінансових криз. Аналіз літературних джерел [1–6] дозволяє констатувати, що схема фінансових криз є приблизно однаковою: неефективне управління фінансовими потоками (як на рівні держави, так і окремих суб'єктів господарювання) спричиняє відтік зовнішнього капіталу, що створює загрозу падіння курсу національної валюти, після чого іноземні інституціональні інвестори, які діяли на внутрішньому ринку, прагнуть вивести капітал і зафіксувати отриманий прибуток. У результаті криза поширюється на різні сектори фінансового ринку. Поряд з цим загострює фінансову кризу й використання на внутрішньому ринку грошових сурогатів та бартеру, неефективне використання наявних фінансових ресурсів кожного з суб'єктів господарювання. Крім того, прорахунки або навіть свідомо упереджене управління фінансовими потоками призводить до непомірного зростання фіктивного капіталу у порівнянні з розвитком реального сектора економіки. Таке ставлення до управління фінансовими потоками в умовах прогресу інформаційних технологій, централізації капіталу, відкритості економіки більшості країн та можливості трансграничних переміщень великих обсягів капіталу в найкоротший час різко збільшує можливість виникнення нових фінансових криз.

Загальна послідовність розвитку кризових явищ, на наш погляд, показана на рисунку. На відміну від схеми, що наведена у роботі [5, с.235], ця послідовність поєднує не тільки фактори, що спричиняють кризу, а й розкриває сутність її виникнення – через наявні прорахунки в управлінні зовнішніми й внутрішніми фінансовими потоками більш розгорнуто структурує окремі етапи розвитку негативних явищ.

Одночасно слід зазначити, що розвитку фінансових криз сприяють також інші фактори, більшість з яких знаходиться у площині управління фінансовими потоками, а саме: недостовірність інформації про початок спаду в економічному циклі; неадекватний захист знеціненої валюти за наявності високого поточного дефіциту; загострення

проблем ліквідності і відповідне зростання заборгованості фінансових інститутів; політичні заяви, що пов'язують всі фінансові труднощі тільки з діяльністю спекулянтів і міжнародних фінансових організацій.

Послідовність розвитку кризових явищ

Тому з погляду всебічного урахування більшості факторів, які спричиняють виникнення фінансових криз, на нашу думку, особливе значення набуває вирішення проблеми інтегративного урегулювання фінансових потоків у різних ділянках економіки, сутність якого полягає в:

- розширенні сфери управління фінансовими потоками відповідно до зростання обсягів руху фінансових ресурсів та капіталу, введення нових інструментів фінансового ринку, появи нових його учасників;
- максимальній інформаційній прозорості фінансових ринків;
- підвищенні рівня дій регулюючих органів на основі впровадження нових підходів до управління фінансовими потоками.

1.Доронин И. Причины и последствия кризиса // Мировая экономика и международные отношения. – 1999. – №4. – С. 7–12.

2.Луцишин З. Аргентина: причины та наслідки найбільшого в історії світової валютно-фінансової системи дефолту // Вісник НБУ. – 2002. – №4. – С. 5–11.

3.Мартинес-Солер Ф. Экономический кризис и экономические реформы в Латинской Америке: обобщенный анализ / Под ред. д. э. н., проф. Стародубровского В.Г. – М.: Междунар. научн.-исслед. ин-т проблем управления, 1997. – 250 с.

4.Moreno R. Macroeconomic Behavior During Periods of Speculative Pressure or Realignment: Evidence from Pacific Basin Countries // «Economic Review» Federal Reserve Bank of San Francisco. – 1995. – №3. – Р. 3–16.

5.Мишкін Ф.С. Економіка грошей, банківської справи і фінансових ринків. – К.: Основи, 1999. – 963 с.

6.Финансовый кризис: новый этап глобального экономического развития? (Материалы Ученого совета Института мировой экономики и международных отношений от 4 и 7 декабря 1998 г.) – М.: ООД ИМЭМО РАН, 1999. – 92 с.

Отримано 06.06.2002

УДК 658.15

Н.Г.БОГАТКО, канд. экон. наук

Социально-экономический университет, г.Севастополь

ДОВЕРЕННОСТЬ КАК ОБЪЕКТ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА

Рассматриваются вопросы учета доверенностей, варианты учета в случае признания доверенности как актива и в качестве расходов периода.

Общеизвестно, что доверенность – документ строгой отчетности. Такой ее статус определен в [1, 2]. Поясним значение этого понятия. *Документы строгой отчетности* – это документы, которые изготавливаются, оформляются, регистрируются и учитываются в соответствии с требованиями, установленными законодательством. Интересно, что называясь так, они не требуют особой отчетности (ни управленческой, ни финансовой, ни налоговой).

Характерные черты документов строгой отчетности можно представить следующей схемой.

